

KARAKTERISTIKE INSTITUCIONALNOG TRETMANA MALOLJETNIH DELINKVENATA U SR HRVATSKOJ¹⁾

Žižak Antonija

UDK: 343.81

Fakultet za defektologiju
Sveučilišta u Zagrebu

Originalni znanstveni rad

S a ž e t a k

Deskriptivnom analizom nekih formalnih karakteristika zavodskog tretmana maloljetnika, izvršenom na uzorku od 838 bivših odgajnika-ica svih odgojnih zavoda i odgojno-popravnih domova SR Hrvatske koji su mogli biti otpušteni u periodu od 1. 01. 1972. do 31. 12. 1975. godine, dobiveni su rezultati koji, među ostalim, ukazuju na slijedeće:

- da je u navedenom vremenskom periodu zavodski tretman djece i omladine s poremećajima u ponašanju imao obilježje društveno izoliranog odgojno-obrazovnog procesa;
- da je zavodskim tretmanom bilo potencirano ostvarenje prvenstveno obrazovnih zadataka;
- nadalje, uočljiva je fleksibilnost tretmana u odnosu na izbor zanimanja unutar mogućnosti zavoda/doma;
- zavodski je tretman do 1975. godine proveden gotovo isključivo u brojčano i strukturalno neodgovarajućim odgajnim grupama;
- u navedenom periodu tretman se temeljio prtežno na pozitivnim odgojnim sredstvima;
- radu s raditeljima odgajnika u zavodskom tretmanu nije u naznačenom vremenskom razdoblju pridavano dovoljno važnosti.

Navedena metoda obrade podataka ne zadovoljava konkretnije zaključke i modela zavodskog tretmana djece i omladine s poremećajima u ponašanju u SR preporuke, ali omogućava generalnu napomenu o nužnosti izrade jedinstvenog Hrvatskoj.

1. UVOD

»Zavodski tretman je u krizi« — opravdana je ili manje opravdana, stručna ili manje stručna procjena, ali procjena koju često čujemo.

Činjenica da je institucionalni tretman u nekim zemljama također u krizi i da prerasta u kraće i intenzivne programe odgojno-obrazovnog djelovanja nije sama po sebi dovoljna da bi nam olakšala, opravdala i razjasnila

¹⁾ Ovaj je rad dio istraživanja provedenog u okviru znanstvenog projekta Fakulteta za defektologiju Sveučilišta u Zagrebu pod naslovom »Provjera uspješnosti zavodskog tretmana maloljetnika na području SR Hrvatske«. Projekt su financirali: RSIZ odgoja i osnovnog obrazovanja SR Hrvatske, RSIZ socijalne zaštite Hrvatske, SIZ specijalnog odgoja i usmjerenog obrazovanja Hrvatske i USIZ socijalne zaštite grada Zagreba.

uzroke »zavodske krize« kod nas. Ako se složimo da nešto — što možda i možemo nazvati »krizom« — postoji, onda se moguće možemo složiti i u tome da »kriza zavodskog tretmana u Hrvatskoj« nastupa, a da prethodno nije postojao jedinstven (bar u nekim segmentima) i verificirano efikasan model tog tretmana, da su nam ustanove koje provode takav tretman stručno i društveno izolirane, da metode i tehnike grupnog i individualnog rada u zavodskom tretmanu nisu dosegle zavidnu razinu, da nam je kroz dugi niz godina tretman bio statičan inefikasan, da ni financijski ni kadrovski problemi nisu rješavani na zadovoljavajući način itd.

Rezultati prezentirani u ovom radu odnose se na tretman do 1975. godine, dakle na tretman od prije jednog desetljeća i više. Što jedno desetljeće znači za ovako mlade znanosti i praksu, nije, nadam se, potrebno govoriti.

2. CILJ, UZORAK I METOD RADA

2.1. Cilj

Cilj je ovog rada utvrđivanje nekih formalnih karakteristika institucionalnog tretmana maloljetnika u svim odgojnim zavodima i odgojno-popravnim domovima SR Hrvatske, kao i utvrđivanje eventualnih globalnih značajki institucionalnog tretmana u SR Hrvatskoj u ispitanom razdoblju.

2.2. Uzorak ispitanika

U uzorak je ušlo 838 ispitanika koji su mogli biti otpušteni iz odgojnih

zavoda Mali Lošinj, »Pahinsko« — Ivanec, Kaštel-Sućurac i Bedekovčina ili odgojno-popravnih domova Glina i Slavonska Požega u periodu od 1. 01. 1972. do 31. 12. 1975. godine, a za koje se, prema tome, posttretmanski period kretao u intervalu od 3.5 do 7,5 godina.

Također je potrebno konstatirati da uzorak sačinjavaju pretežno ispitanici muškog spola (82,6%).

2.3. Uzorak varijabli

Za analizu nekih formalnih karakteristika institucionalnog tretmana poslužile su informacije prikupljene pomoću anketnog lista VT²⁾. 32 varijable tretmana konstruirane su tako da je omogućeno dobivanje informacija o toku i uvjetima osnovnoškolskog obrazovanja za vrijeme tretmana, stručnog osposobljavanja, o nekim karakteristikama odgojnih grupa i nekim područjima odgojnog rada, o strukturi kadrova koji su tretman provodili, te o kontaktima s roditeljima i suradnji s centrima za socijalni rad tokom tretmana.

Kako u vrijeme ispitivanja, kao uostalom i danas, u SR Hrvatskoj nije postojao jedinstven model provođenja, evidentiranja i praćenja uspješnosti zavodskog tretmana, to ne začuđuje da je pri konstruisanju anketnog lista, kao i interpretaciji rezultata, nužno izvršena akcentuacija nekih komponenti tretmana, a da su neke druge gotovo potpuno izostavljene.

2) Anketni list VT, kao i ostale mjerne instrumente navedenog projekta, konstruirali su: V. Kovačević, M. Singer, T. Dobrenić, V. Poldrugač, M. Mejovšek, R. Bujanović-Pastulović, S. Uzelać, J. Bašić.

2.4. Metoda rada

Elektronska obrada podataka izvršena je u Sveučilišnom računskom centru u Zagrebu.

Sve varijable iz anketnog lista VT analizirane su na deskriptivnoj razini, i to tako da su izračunate apsolutne i relativne frekvencije u svakoj kategoriji svih varijabli tretmana.

3. REZULTATI I DISKUSIJA

3.1. Karakteristike toka i uvjeta obrazovanja za vrijeme zavodskog tretmana

Jedan od primarnih zadataka zavodskog tretmana, osiguravanje uvjeta i provođenje odgovarajućeg obrazovanja za svakog pojedinog odgajnika, bilo da se radi o osnovnoškolskom i/ili stručnom obrazovanju, u tijesnoj je uzročnoj vezi s karakteristikama ličnosti i obrazovnog statusa djece i omladine s poremećajima u ponašanju.

Kako je institucionalni tretman u pravilu namijenjen djeci i omladini s najsloženijim i najintenzivnijim problemima u ličnosti, ponašanju i porodičnoj sredini, to je logično očekivati kod njih i teške obrazovne probleme i deficite, kombinirane najčešće s negativnim stavovima prema školskim obavezama i radu.

Rezultati dobiveni u ovom radu uglavnom potvrđuju već poznate, teorijske i praktične istine o školskoj situaciji djece i omladine s poremećajima u ponašanju. Tako saznajemo da odgajnici odgojnih zavoda i odgojno-popravnih domova završavaju tokom tretmana najčešće (35,13%) dva razreda osnovne škole, što bi moglo biti

osnova za pretpostavku da djeca i omladina s poremećajima u ponašanju u zavodski tretman bivaju uključena u najvećem broju slučajeva sa završenih šest razreda osnovne škole.

O dosta ranoj pojavi složenih oblika poremećaja u ponašanju ili o velikom obrazovnom deficitu prije uključivanja u tretman može govoriti podatak o postojanju 18,9% ispitanika koji su tokom tretmana završili četiri i više razreda osnovne škole. S druge strane, ovaj podatak govori o dužini, ali i efikasnosti tretmana na planu školovanja.

U odnosu na mogućnost daljnjeg školovanja, naročito u toku tretmana, zanimljiv je podatak da je u 68% slučajeva osmi razred bio posljednji razred osnovne škole koji je maloljetnik završio za vrijeme boravka na tretmanu.

Među ispitanicima koji su pohađali osnovnu školu u zavodu/domu nalazimo 6,5% onih koji nisu završili niti jedan razred za vrijeme tretmana. Tu je informaciju moguće shvatiti ne samo vezano uz negativan uspjeh nego je to jedna od mogućih posljedica kratkog tretmana, bilo zbog potpunog prekida, bilo zbog odlaska u drugu ustanovu, zbog čestih bjegova u toku tretmana, lošeg zdravstvenog stanja i sl.

U odnosu na ponavljanje razreda kao jedan od mogućih pokazatelja postojanja školskih poteškoća za vrijeme trajanja tretmana nađeno je među ispitanicima koji su pohađali osnovnu školu 38,6% onih koji su razred ponavljali jedan, dva ili tri puta. Tako visok postotak »ponavljača« dobiva još više na težini ako se akceptira informacija da je 98,7% ispitanika uzorka kojima je bilo potrebno osnovno-

školsko obrazovanje pohađalo samo internu osnovnu školu, te da je u 96,6⁰/₀ slučajeva obrazovanje bilo organizirano po programu za osnovno obrazovanje odraslih. U odnosu na navedene rezultate broj ispitanika koji su pohađali eksternu ili internu i eksternu školu, odnosno bili obrazovani po programu redovne osnovne škole potpuno je zanemariv.

Iako smo dobili veliki broj informacija o toku i uvjetima školovanja u toku zavodskog tretmana, jedan broj veoma važnih spoznaja vezanih za osnovnoškolsko i stručno obrazovanje u toku zavodskog tretmana ostao je izvan dohvata ovog istraživanja. Tako nismo bili u mogućnosti ispitati oblike aktivnosti i postignute rezultate u odnosu na individualizaciju nastave, primijenjene metode i oblike nastavnog rada, u odnosu na izmjenu stavova i navika vezanih za školske obaveze, o strukturi razrednih grupa i radu razrednih zajednica, o kooperaciji nastavnog i odgojnog osoblja itd.

Jedina informacija koju smo bili u mogućnosti dobiti u okviru »proširenih« školskih aktivnosti bila je informacija o dopunskoj nastavi i drugim oblicima organizirane pomoći nastavnika. Utvrđeno je da je navedeni oblik rada bio prisutan kod 80,32⁰/₀ ispitanika koji su pohađali osnovnu školu tokom tretmana. I dok s jedne strane taj podatak govori o postojanju učestalih i intenzivnih teškoća u savladavanju školskih obaveza kod djece i omladine u zavodskom tretmanu, s druge ga strane možemo shvatiti i kao pojačano nastojanje internih zavodskih/domskih škola za saniranjem

problema obrazovnog deficita, pa i individualizacije nastave.

Uz činjenicu da je 98,7⁰/₀ ispitanika pohađalo samo internu osnovnu školu nije nevažno kakvi su bili prostorno-materijalni uvjeti tih škola. 77,8⁰/₀ ispitanika pohađalo je interne osnovne škole s povoljnim prostornim uvjetima³⁾, a nastavna oprema bila je dobra u 63⁰/₀ slučajeva.

U odnosu na profesionalno usmjerenje kao jednu od važnih pretpostavki uspješnog stručnog obrazovanja, imamo ovu situaciju: u 7,76⁰/₀ slučajeva profesionalno usmjerenje bilo je izvršeno prije dolaska i u ustanovi, a u 13⁰/₀ slučajeva uopće nije bilo izvršeno. Samo u 1,8⁰/₀ slučajeva izvršeno je prije dolaska na tretman. 649 ili 77,5⁰/₀ ispitanika uzorka profesionalno je bilo usmjereno samo u zavodu/domu. Možda bi jedna od pretpostavki vezanih za tu informaciju mogla biti i ta da su u ovoj skupini prevladavali ispitanici koji su prethodno u ustanovi završili jedan ili više razreda osnovne škole.

Izučavanjem nekog zanimanja bilo je obuhvaćeno 73⁰/₀ ispitanika uzorka, i to na način da su najčešće (82,5⁰/₀) zanimanje izučavali u ustanovi u kojoj se tretman provodio. Samo 6,7⁰/₀ ispitanika izučavalo je zanimanje izvan ustanove, bez obzira da li su za njega prethodno bili usmjereni ili ne. Iako nizak, taj je rezultat nešto iznad postotka ispitanika koji su pohađali eksternu osnovnu školu (0,32⁰/₀). Razlog toj razlici možemo tražiti u višoj kronološkoj dobi, socijalnoj zrelosti, uspjehu resocijalizacije, duljini tret-

3) Prema Uputama za popunjavanje upitnika VT: »Povoljni prostorni uvjeti su oni u kojima se na zadovoljavajući način vrši osnovna funkcija škole. Ovi uvjeti u neku ruku odgovaraju prosječnim uvjetima, kakvi se susreću u osnovnim i stručnim školama uopće«.

mana, većem izboru zanimanja u eksternim školama i sl.

Među ispitanicima koji su izučavali neko od zanimanja nalazimo 16⁰/₀ onih koji su zanimanje mijenjali jednom, dva ili više puta (najčešće jednom — 12,5⁰/₀). Međutim, mijenjanju zanimanja u toku tretmana ne bi trebalo pridavati isključivo negativan predznak, pogotovo ne ako se zna da profesionalno usmjeravanje nije izvršeno na zadovoljavajući način, te u odnosu na zaista skučene mogućnosti izbora zanimanja u većini zavoda/domova.

Stručnim osposobljavanjem na razini II stupnja bilo je obuhvaćeno 42,5⁰/₀ ispitanika uzorka, i to tako da ih je od toga 61⁰/₀ uspješno završilo osposobljavanje na toj razini.

U periodu od 1. 01. 1972. do 31. 12. 1975. godine iz odgojnih zavoda i odgojno-popravnih domova SR Hrvatske otpušteno je 292 ili 34,8⁰/₀ odgajnika koji u toku tretmana nisu izučavali struku i nisu se radno osposobljavali. Dakle, nešto više od 1/3 ispitanika uzorka završilo je tretman a da nije steklo životni poziv.

Među ispitanicima koji su se radno ili stručno osposobljavali otpušteno je 349 ili 64⁰/₀ onih koji su u tom osposobljavanju postigli očekivane (pretpostavljamo pozitivne) rezultate i 36⁰/₀ onih koji tu razinu nisu dosegli. (Radi se o omjeru 2:1 u korist postignuća očekivanih rezultata, dakle o pozitivnom omjeru).

Prostorni uvjeti interne stručne škole bili su povoljni u 75,6⁰/₀ slučajeva, a nastavna oprema dobra u 72⁰/₀ slučajeva.

Sumarno, u odnosu na tok školovanja ispitanika tokom zavodskog tretmana možemo reći da je osnovno-

školsko obrazovanje bilo potrebno organizirati za 73,8⁰/₀ ispitanika, da je to gotovo isključivo provedeno kroz interne škole i po programima za osnovno obrazovanje odraslih.

3/4 ispitanika uzorka bilo je obuhvaćeno osposobljavanjem za neko zanimanje, 1/4 postigla je stručnu osposobljenost na razini II stupnja, a 41,6⁰/₀ ispitanika postiglo je razinu osposobljenosti za struku ili radno mjesto za koje se osposobljavalo tokom tretmana.

3.2. Karakteristike nekih područja odgojnog rada

O ostvarenju niza drugih zadataka zavodskog tretmana iz područja odgojnog rada imamo u ovom ispitivanju samo ograničen broj informacija, uglavnom formalnog karaktera.

Vezano uz grupni rad kao osnovni oblik odgojnog rada u zavodskom tretmanu dobili smo neka saznanja o kriterijima za formiranje i veličini odgojnih grupa, o mijenjajnju i razlozima promjene odgojne grupe.

Očekivali bismo da među kriterijima za formiranje odgojnih grupa dominira kriterij karakteristika ličnosti i ponašanja maloljetnika. Međutim, taj je kriterij poslužio kao osnovni samo u 25⁰/₀ slučajeva, dok je daleko dominantniji (37,4⁰/₀) kriterij zanimanja za koje se ispitanik osposobljavao. Čak 1/5 ispitanika uzorka smještavana je u odgojne grupe bez ikakvog kriterija — po ključu slobodnog mjesta.

Imajući na umu da se radi o tretmanu do 1975. godine realno je očekivati da su odgojne grupe bile veličinski neadekvatne. I zaista, podaci pokazuju da se najučestalije (29,6⁰/₀) javljaju »mamut« odgojne grupe s 31

i više članova. 27% ispitanika bilo je smješteno u odgojnim grupama s 21 — 25 članova, a 24,8% u grupama sa 16 — 20 članova. Samo u 4,6% slučajeva radilo se o grupama s 11 — 15 članova. Komentar tim podacima nije potreban, a još manje mogućnostima odgojnog rada u takvim grupama.

Analizirajući mijenjanje i razloge mijenjanja odgojne grupe tokom tretmana kao moguće značajne karakteristike tretmana utvrđeno je da je 39,3% ispitanika uzroka mijenjalo odgojnu grupu, i to najčešće jedanput. Među razlozima ovako, relativno čestih promjena odgojne grupe dominira pogoršano ponašanje (35,2%), iz čega se nameće zaključak da je promjena odgojne grupe primjenjivana kao sredstvo kažnjavanja. U vezi s informacijom da je 32,2% odgajnika koji su tokom tretmana mijenjali odgojnu grupu to činilo iz razloga poboljšanog ponašanja, kao i prethodnom informacijom, nameće se zaključak da je jedan dio zavoda/domova u navedenom periodu radio po organizacijskom obliku progresivnog sistema.

Podaci koje smo dobili vezano uz promjenu odgatelja odgojne grupe kojoj je maloljetnika najduže pripadao (u 38,5% slučajeva) gotovo su identični s podacima o mijenjanju odgojne grupe (39,3%). Nemoguće je na osnovi samo navedenog konstatirati da je promjena odgajatelja vezana isključivo za promjenu odgojne grupe, ali sličnost može upućivati i na takvu pomisao. Također, kao i kod promjene odgojne grupe, i ovdje je najveći broj ispitanika koji su mijenjali odgajatelja to doživio jedanput (49,5%). Navedeno je u skladu s podatkom da su ispitanici imali najčešće dva odgaja-

telja (39,4%). Iznenaduje podatak da je čak 107 ili 12,8% ispitanika u toku tretmana imalo četiri ili pet odgajatelja.

Bez iscrpnijih informacija teško je tim rezultatima odrediti bilo kakav predznak u odnosu na karakteristike i uspješnost tretmana, a s druge strane nepotrebno je nabrajati njihova eventualna značenja.

U odnosu na principe i oblike rada, metode i sredstava odgojnog rada s pojedinim maloljetnicima, na žalost raspoložemo samo informacijom o procjeni adekvatnosti primijenjenih pozitivnih i negativnih stimulusa.

U 8% slučajeva stimulusa nije bilo. Podatak koji s jedne strane zvuči optužujuće, a s druge strane teško je shvatljiv kao moguć, jer je teško zamisliv tretman bez stimulusa, pa makar negativnih, stihijskih i nestručnih. Od ukupno 700 ili 83,5% ispitanika kao adekvatniji pokazali su se pretežno pozitivni stimulusi, a negativni su bili adekvatniji samo kod 7,6% ispitanika.

Nazirući već do sada konture tretmana do 1975. godine možemo očekivati da će angažiranost ispitanika u aktivnostima izvan ustanove biti minimalna. Radi se o sudjelovanju u radu literarne, folklorne, sportske, filmske i drugih sekcija, te o sudjelovanju na radnim akcijama. U navedenim aktivnostima izvan ustanove bilo je angažirano 116 ili 13,8% ispitanika uzoraka. Ti su odgajanci najčešće (42,2%) bili članovi sportskih društava, literarnih grupa u 12% ili su sudjelovali na lokalnim, republičkim ili savezним radnim akcijama (25,8%).

Kao što je i za očekivati, aktivnost ispitanika bila je na ovom području daleko veća u ustanovi. To se

ogleda u činjenici da je 72,4⁰/₀ ispitanika uzorka bilo angažirano u nekoj aktivnosti. Angažirani odgajnici preferirali su sport (62⁰/₀), zatim rad u literarnoj sekciji (19,6⁰/₀) te radne akcije u ustanovi (5,8⁰/₀).

3.3. Neke karakteristike odgojnog osoblja u vrijeme ispitivanja

Na probleme navedenog područja možemo gledati s nekoliko aspekata. S jedne strane stoji konstatacija o pravu djece i omladine s problemima da budu odgajani i tretirani od strane stručno specijaliziranih osoba.

Od odgajatelja koji rade s djecom i omladinom u zavodskom tretmanu mi očekujemo i više. Očekujemo da su animatori i kreativni stvaraoci, top-li i humani terapeuti, humoristi i sportaši, modeli podobni za identifikaciju, majke i očevi. Ali, kako izmjeriti kvalitete tog odgajatelja, uspjehe koje postizemo samo time što je takav i takav čovjek? To je problem s kojim smo se susreli i u ovom istraživanju. U upitnik VT ušlo je pet varijabli koje nose neke informacije o odgojnom osoblju.

U 50⁰/₀ slučajeva radi se o odgajateljima-defektolozima, u 34,3⁰/₀ o nastavnicima i u 9,30⁰/₀ o učiteljima. Međutim, dominira viša stručna sprema (62,4⁰/₀), a zatim sa znatno nižim procentualnim učešćem slijedi visoka stručna sprema (23,6⁰/₀) i na kraju u 12,8⁰/₀ slučajeva javlja se srednja stručna sprema. U odnosu na dužinu radnog iskustva rezultati pokazuju da su u ispitnom periodu najzastupljeniji bili odgajatelji s radnim iskustvom od 3 do 5 godina (25,5⁰/₀), što može, ali i ne mora, značiti da se radi o mladom odgojnom kadru. Podjednako su

u uzorku bili zastupljeni (24,5⁰/₀) odgajatelji s radnim iskustvom od 1 do 3 i od 5 do 8 godina radnog staža, dok su veoma slabo bili zastupljeni odgajatelji s radnim iskustvom preko 20 godina (samo 0,5⁰/₀). Procentualno učešće odgajatelja znatno opada već nakon 12 godina iskustva, što samo po sebi može dosta govoriti o složenosti i opterećenjima koja ovaj poziv nosi sa sobom.

3.4. Kontakti i suradnja

S jedne strane svjesni smo važnosti rada s roditeljima odgajnika u zavodskom tretmanu, a s druge smo strane također svjesni činjenice da metodologija rada s roditeljima djece i omladine s poremećajima u ponašanju u zavodskom tretmanu gotovo i ne postoji. S obzirom na navedeno, te na poznate nam karakteristike porodica iz kojih dolaze ispitanici, ne začuđuje svojom pravom težinom informacija da u 30⁰/₀ slučajeva roditelji nisu posjećivali ispitanika tokom tretmana, a da u 7,5⁰/₀ slučajeva nije bilo nikakvih kontakata između roditelja i maloljetnika. Procijenjeno je da su posjete bile rijetke u 43⁰/₀, a tako učestale kako je to potrebno samo u 25,5⁰/₀ slučajeva.

Saznajemo da tamo gdje su kontakti postojali, najčešće su se odvijali kroz formu dopisivanja (77,9⁰/₀), što ne začuđuje s obzirom na karakter tretmana i smještaj ustanova. Kao najčešći oblik kontakata posjete maloljetnika roditeljima javljaju se u 17,6⁰/₀ slučajeva.

Zbog kontinuiteta tretmana i brige za svakog odgajnika neobično je važno da se suradnja i veza s područnim centrom za socijalni rad ne pre-

kine u vrijeme boravka u zavodu/domu. Dapače, pristalice smo nastojanja da se centri za socijalni rad uključuju u proces tretmana cijelim njegovim tokom. U skladu s tim ohrabrujuće svuči informacija da kontakata s centrima za socijalni rad u navedenom periodu nije bilo samo u 8% slučajeva. Međutim, o kvaliteti i uspješima suradnje zavoda/doma i centara na rješavanju problema ispitanika na osnovi informacija u ovom radu nemoguće je nešto više reći.

Za uspješnu resocijalizaciju otpust je jedna od najvažnijih karika u lancu tretmana i brige za maloljetnika. Dvostruko značenje otpusta ogleda se s jedne strane u pripremljenosti odgojanika za taj čin, a s druge strane u spremnosti stare ili nove sredine da ga prihvati.

Posljednjom varijablom upitnika VT pokušali smo saznati tko najčešće prihvaća maloljetnika po otpustu iz ustanove. Pokazalo se da su to roditelji u 73,7% slučajeva. To je nesum-

njivo podatak koji bi, uz pretpostavku da je prethodno poveden adekvatan rad sa roditeljima, odgovarao željenom.

S obzirom na mogućnosti i ograničenja koja nudi primijenjena metoda obrade podataka, te s obzirom na prikazane rezultate, zaključno možemo reći da je zavodski tretman maloljetnika u SR Hrvatskoj u navedenom periodu imao formu krajnje zatvorenog i društveno izoliranog odgojno-obrazovnog sistema, da je provoden u velikim odgojnim grupama uz fluktuaciju kadra i siromaštvo odgojnih sredstava, te da je obrazovanje bilo primaran njegov zadatak.

Međutim, na dileme koje se neminovno javljaju uz zavodski tretman i njegovu funkciju, a naročito tretman kakav je ovim radom prikazan, nemoguće je dati odgovor. Vjerojatno će daljnja obrada informacija prikupljenih o zavodskom tretmanu u ispitanom periodu biti uspješnija i na ovom planu.

THE CHARACTERISTICS OF INSTITUTIONAL TREATMENT OF JUVENILE
DELINQUENTS IN THE SOCIALIST REPUBLIC OF CROATIA

S u m m a r y

The results obtained by descriptive analysis of some formal characteristics of institutional treatment of minors, done in a sample of 838 subjects of both sexes discharged from all the institutions for residential treatment for children and youth with behaviour problems and institutions for residential treatment for juvenile delinquents, during the period from January, 1st 1972 till December, 31st 1975, permit the following conclusions:

- during the period mentioned above institutional treatment of children and youth with behaviour disorders had the characteristics of the socially isolated process,*
- the institutional treatment emphasised primarily the achievement of educational goals,*
- the flexibility of treatment in regard to choice among various vocational training programs, as far as possibilities in the institutions permitted, was manifested,*
- the institutional treatment till 1975 was administered in educational groups which were inadequate as far as their size and structure is concerned,*
- during the period mentioned above the treatment was predominantly based on positive educational means,*
- during this period not enough attention was paid to work with parents of children and youth who were included into institutional treatment.*

The method of data analysis used in this study does not permit more concrete conclusions and recommendations, but it can be pointed out that uniform model of institutional treatment for children and youth with behaviour disorders should necessarily be made.

This study is a part of the project: »Evaluation of efficacy of institutional treatment of juvenile delinquents in the Socialist Republic of Croatia«, conducted by the Institute of Defectology at the Department of Defectology in Zagreb.